

Aalst De Neswaarden

Definitieve ontwikkelingsvisie • Versie 20211005

Foto: Jos Zwadn

In samenwerking met:

staatsbosbeheer

Samenstelling

Jildert Hijlkema, Jelle van Spanje

Vormgeving

Jelle van Spanje

Uitgave

September '21

Aalst De Neswaarden

INHOUD

- 2 Huidige situatie
- 4 Aanleiding
- 6 Concrete deelaspectivering: natuurlijke oeversinrichting
- 10 Inrichtingsplan 'De Neswaarden'
  - Noordwestelijk deelgebied
  - Zuidoostelijk deelgebied
- 14 Bouwstenen
- 22 Blik op de omgeving

Voorwoord

Staatsbosbeheer en K3 hebben in 2020 de handen ineengeslagen voor de concrete uitwerking van de natuurlijke oeversinrichting van het Esmeer, passend binnen de eerder opgestelde inrichtingsvisie voor het gebied. In voorliggend document wordt ingegaan op de achtergrond van het project, de inrichtingsprincipes en voor welke natuurtypen een geschikte uitgangssituatie wordt gecreëerd.

B

I

E

D

H

C

D

D

H

Huidige situatie anno 2021

Legenda

- A** Aalst
- B** Poederoijen
- C** Afgedamde Maas
- D** Esmeer
- E** Zandplaat
- F** Capreton
- H** Vleugeldijk en Maasdijk
- I** Veense Put

De Neswaarden betreft een uiterwaardengebied van de Afgedamde Maas, gelegen tussen de Gelderse dijkdorpen Aalst en Poederoijen. Het gebied heeft een oppervlakte van circa 145 ha. De uiterwaard wordt gedomineerd door het Esmeer; een voormalige zandwinplas, ontstaan in de periode tussen 1981 en 1998. Op de omliggende graslanden vindt (semi)agrarisch gebruik plaats. Aan de noord- en met name de oostzijde is plaatselijk wilgenbos aanwezig.

Aan de zuidzijde van het Esmeer zijn in het verleden een jachthaven en recreatiestrand aangelegd. Tevens is hier een recreatiepark aanwezig.

Aan de noordzijde van het Esmeer stroomt het riviertje de Capreton de plas in. Een groot deel van de Bommelerwaard watert daarmee af op de Afgedamde Maas.

Aanleiding

De natuurwaarden van het gebied zijn in de huidige situatie beperkt. De graslanden in het gebied zijn relatief soortenarm en de nog beperkte getijdenwerking op de Afgedamde Maas komt in het gebied nauwelijks tot uiting. Staatsbosbeheer en de gemeente Zaltbommel hebben dan ook de ambitie om het gebied een ruimtelijke impuls te geven, waarmee de natuur en de recreatieve mogelijkheden worden verbeterd. Hiervoor heeft Bureau Strooming in 2019 een inrichtingsvisie met een wensbeeld opgesteld. Bij de totstandkoming van het wensbeeld zijn omgevingspartijen en andere belangstellenden betrokken.

Het wensbeeld gaat op hoofdlijnen uit van een verondieping van - en de aanleg van eilanden in - het Esmeer, een natuurlijke oeverinrichting door kleiwinning en het verbeteren van de mogelijkheden voor recreatie (o.a. aanleg vissteiger, vergroten recreatiestrand en toename struinmogelijkheden).

Concrete deeluitwerking: natuurlijke oeverinrichting

Legenda

- A** Aalst
- B** Poederooijen
- C** Afgedamde Maas
- D** Esmeer (potentiële KRW-maatregel, RWS/Arcadis)
- E** Zandplaat
- F** Capreton
- H** Vleugeldijk en Maasdijk
- I** Veense Put
- J** Noordwestelijk deelgebied
- K** Zuidoostelijk deelgebied

In 2020 heeft Staatsbosbeheer voor een deel van haar eigendommen een overeenkomst gesloten met K3 voor de herinrichting van de oevers van het Esmeer; een concrete deeluitwerking, geheel passend binnen de eerdergenoemde inrichtingsvisie. Het gaat hierbij meer specifiek om de natuurlijke inrichting van de oevers door kleiwinning aan de noordwest- en zuidoostzijde van de plas. Deze deelgebieden zijn respectievelijk 8,6 ha en 3,9 ha groot. Het overige deel van de oevers heeft reeds een natuurlijk karakter met zachthoutoobos en wordt derhalve niet meegenomen in de herinrichting.

De verondieping, de realisatie van eilanden en de hiermee samenhangende financiering van recreatieve voorzieningen maakt geen deel uit van de concrete deeluitwerking. Staatsbosbeheer en de gemeente Zaltbommel staan hiervoor aan de lat. Er wordt momenteel nog een onderzoek uitgevoerd hoe de herinrichting van het Esmeer de meest ecologische meerwaarde kan opleveren. Los van voorgaande is het wenselijk om de natuurlijke oeverinrichting van het Esmeer te realiseren, zodat de natuur zich hier alvast kan ontwikkelen.

Inrichtingsplan 'De Neswaarden'

Riviermoeras

Maaiveldhoogte circa + 1.0 m NAP

Slikkige oevers - talud ca. 1:7

Waterstand + 0.7 m NAP

Waterstand + 0.5 m NAP

Bodem circa + 0.4 NAP

Noordwestelijk deelgebied

Legenda

- A** Integrale maaiveldverlaging
- B** Slikkige oevers
- C** Amfibieënpool
- D** Watergang met helofyten
- E** Beheer-/wandelpad
- F** Overbos (behoud)

Om de beperkte getijdenwerking op de Afgedamde Maas (en het Esmeer) in het gebied tot uiting te laten komen wordt het maaiveld integraal verlaagd met circa 1,5 meter. Hiermee wordt een gunstige uitgangssituatie voor de ontwikkeling van riviermoeras / rietmoeras gerealiseerd. Op de ietwat hogere delen is de ontwikkeling van moerasruigte en zachthoutoobos te verwachten. Er wordt een getijdenbekken met natuurvriendelijke taluds (1:7) aangelegd. Voor de aansluiting van het plangebied op het Esmeer worden dezelfde flauwe taluds toegepast. Op de delen van het talud die vrijwel continue onderhevig zijn aan de waterbeweging van het getij, ontstaan naar verwachting slikkige oevers met kenmerkende plantensoorten zoals blauwe waterereprijs, slijkgroen en klein vlooienkruid.

Langs de noordwestzijde van het gebied blijft de kade op hoogte, waarmee deze als beheerpad en wandelroute kan fungeren. De greppel aan de teen van deze kade wordt watervoerend gemaakt voor de ontwikkeling van helofyten.

Bestaande waardevolle elementen zoals het oeverbos, een wilgensingel en andere markante solitaire (soms aftakelende) wilgen zijn ingepast in het ontwerp. Deze vormen mogelijk een geschikte verblijfplaats voor kleine marterachtigen.

Riviermoeras

Waterstand + 0.7 NAP
Waterstand + 0.5 NAP
Bodem + 0.4 NAP

Slikkige oevers - taluds 1:7

Maaiveldhoogte ca. 1.0 m + NAP

Zuidoostelijk deelgebied

Legenda

- A** Getijdenbekken met natuurvriendelijke oevers
- B** Slikkige oevers
- C** Hogerop riet
- D** Bloemrijk grasland met pluksgewijze opslag van doornstruiken
- E** Zandige platen
- F** Waterbeweging
- G** Verbinding met Drielse Wetering

Het ontwerp voor het zuidoostelijke deelgebied gaat uit van de aanleg van een ondiep getijdenbekken (< 0,5 m) met natuurvriendelijke taluds (1:7). Op de oevers wordt, afhankelijk van de invloed van het getij, een gevarieerde ontwikkeling van slikkige oevers tot rietbegroeiing verwacht. Met het ontwerp wordt gepoogd om enige waterbeweging langs het nabijgelegen recreatiestrand te creëren, ter bevordering van de waterkwaliteit. Tevens wordt een verbinding met de Drielse Wetering, een waterloop vanuit het dorp Aalst, gerealiseerd.

De zones aan de rand van het projectgebied worden niet vergraven om negatieve effecten op de dijk te voorkomen. Door middel van (extensieve) natuurgerichte begrazing kan deze zone worden omgevormd naar bloemrijk grasland met pluksgewijze opslag van doornstruiken.

Bouwstenen

Bouwstenen

De Neswaarden is in potentie een bijzonder fraai uiterwaardengebied, waar natuurontwikkeling, extensieve en intensieve recreatie (gezoned) hand in hand kunnen gaan. Met een natuurlijke oeverinrichting kan invulling gegeven worden aan de natuurambities. Op de volgende pagina's staat omschreven op welke natuurtypen met de ontwikkeling wordt ingezet.

Ondiep water

Met de realisatie van ondiep water ontstaat geschikt paai- en opgroeigebied voor (jonge) vissen.

Geïsoleerde wateren kunnen als voortplantingsplaats voor amfibieën dienen. Een voorwaarde is vaak wel dat deze wateren vrij van vissen (predatoren) zijn.

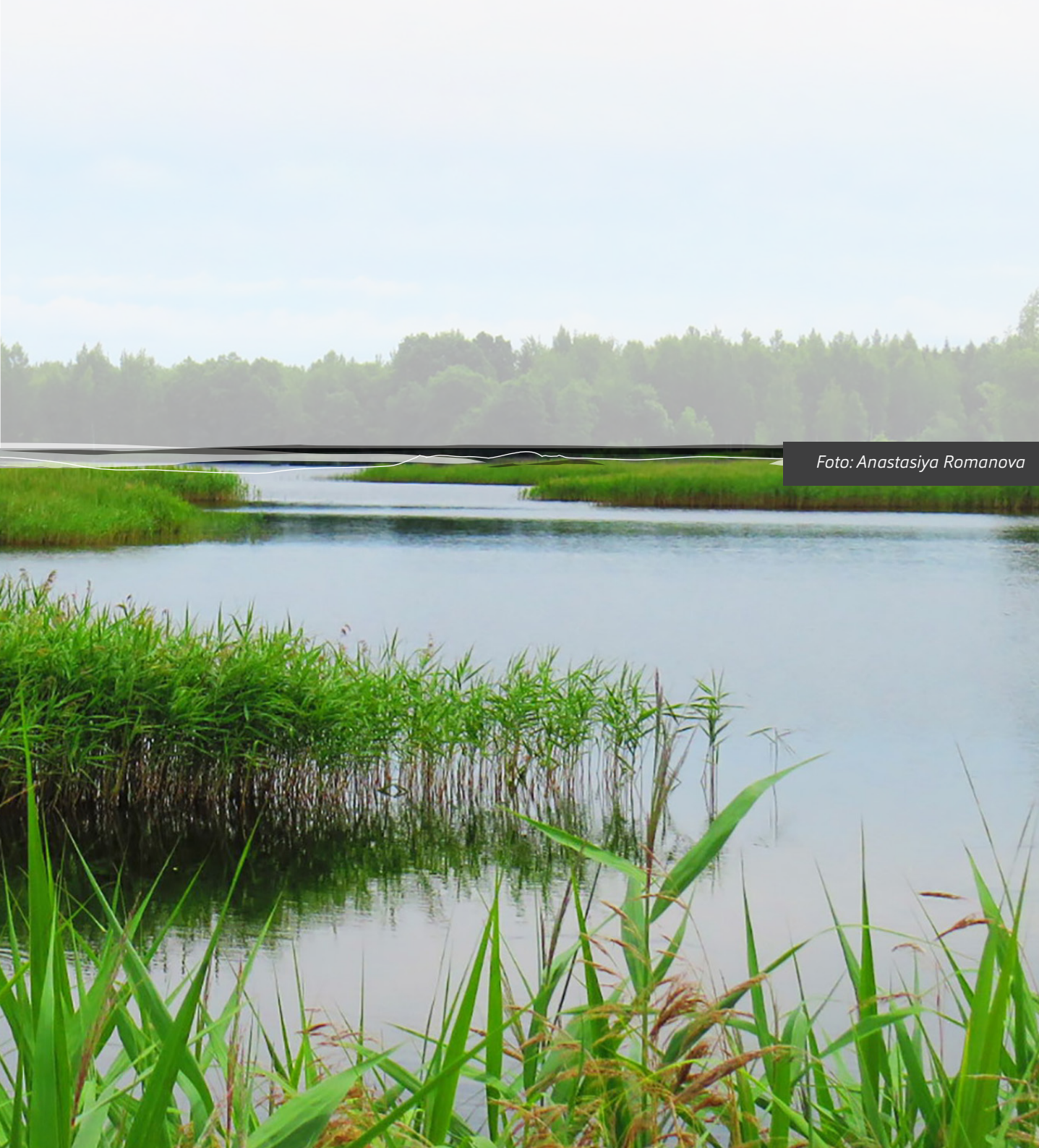

Riviermoeras / rietmoeras

In met name het noordwestelijke deelgebied en delen langs de waterlijn kan zich riviermoeras / rietmoeras ontwikkelen, bestaande uit een vegetaties moet riet, gele lis, liesgras en grote egelskop. Deze vegetaties zijn van belang voor moerasvogels en libellen.

Foto: Anastasiya Romanova

Slikkige en zandige oevers

Slikkige en zandige oevers ontstaan daar waar door (continue) golfwerking bijna geen planten kunnen groeien. Alleen pioniersoorten zoals bijvoorbeeld slijkgroen, klein vlooienkruid en blauwe waterereprijs vestigen zich hier.

Bloemrijk grasland

Op de drogere zones kunnen zich onder aanvoering van natuurlijke begrazing bloemrijke graslanden ontwikkelen. Dit is met name het geval in de onvergraven zones langs de dijk in het zuidoostelijke deelgebied.

Het beheerpad in het noordwestelijke deelgebied kan zich met hooilandbeheer ontwikkelen tot glanshaverhooiland.

Zachthoutooibos

De lagere gronden met een relatief hoge overstromingsfrequentie zullen zich bij een vrije ontwikkelingsgang ontwikkelen tot zachthoutooibos. In de boomlaag komen soorten voor als wilg, els en populier. Dit is met name het geval op de verlaagde terreindelen. Het bestaande oeverbos in het noordwestelijke deelgebied is ingepast in het ontwerp.

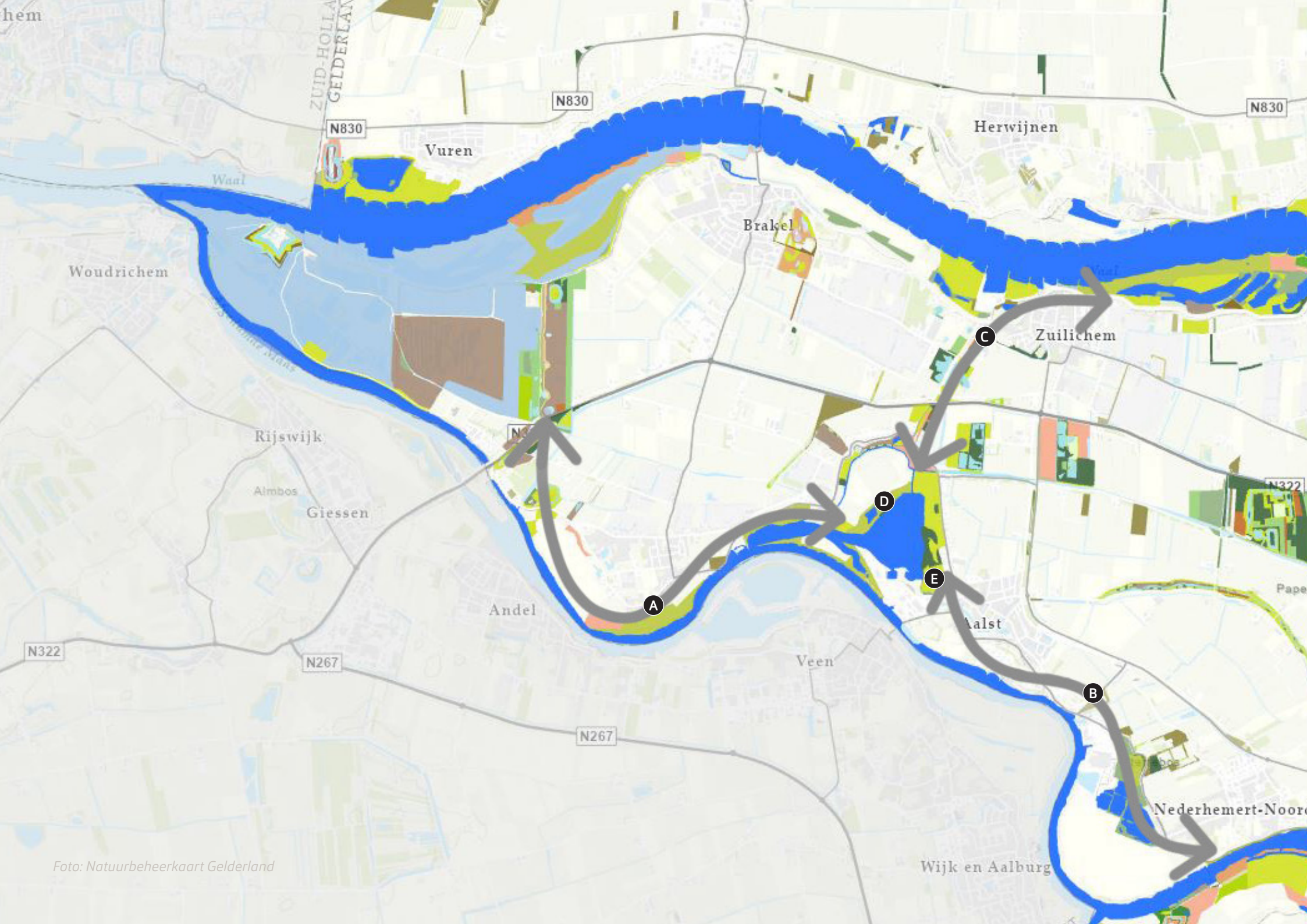

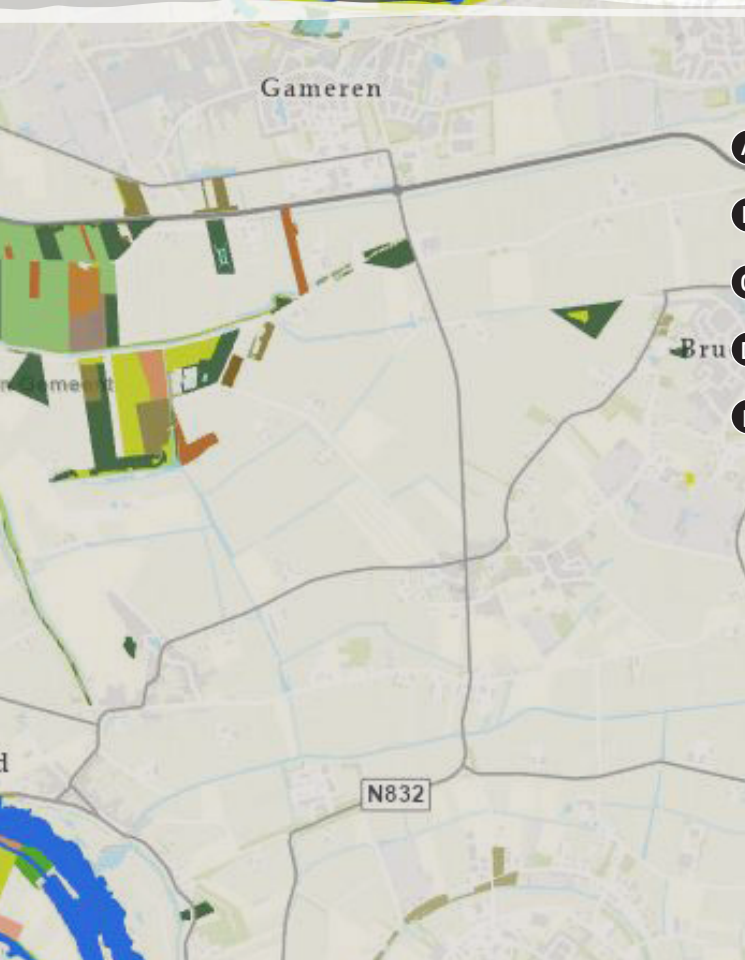

Blik op de omgeving

Legenda

- A** Verbindingszone Loevestein en Poederoijse Waard
- B** Verbindingszone Arkensewaard en de Doornwaard
- C** Verbindingszone Meidijksche Wielen en de Bovenwaard
- D** Noordwestelijk deelgebied
- E** Zuidoostelijk deelgebied

Connectiviteit van het gebied met omgeving

Arcadis onderzoekt momenteel namens Rijkswaterstaat of aan de noordzijde van De Neswaarden een KRW-maatregel gerealiseerd kan worden. In een eerste schets wordt uitgegaan van een natuurlijke herinrichting van de boogvormige watergang met brede rietzones. Deze watergang wordt evenals de zandwinplas Esmeer genoemd. Verder wordt gekeken of kleinschalige maatregelen voor ijsvogel (steilwand als broedgelegenheid) en zwarte sterns (nestvlotjes) genomen kunnen worden. Er zijn geen fysieke raakvlakken tussen het project van Staatsbosbeheer/K3 en het eventuele initiatief van Rijkswaterstaat. De maatregelen kunnen naast elkaar worden uitgevoerd.

Een blik op de omgeving laat zien dat De Neswaarden een belangrijk onderdeel is van de ecologische verbindingszone tussen het Natura 2000-gebied Loevestein (Munnikenland) en de Poederoijse Waard in het (noord)westen en de Arkensewaard en de Doornwaard (onderdeel van het Eiland van Nederhemert) in het zuid(oosten). Daarnaast is er via de binnendijks gelegen Meidijksche Wielen bij Zuilichem een smalle natuurverbinding met de Bovenwaard bij Brakel, gelegen in de uiterwaarden van de Waal.

